DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

27. januar 2011 *

I sag C-168/09,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Tribunale di Milano (Italien) ved afgørelse af 12. marts 2009, indgået til Domstolen den 12. maj 2009, i sagen:

Flos SpA

mod

Semeraro Casa e Famiglia SpA,

procesdeltager:

Assoluce — Associazione nazionale delle Imprese degli Apparecchi di Illuminazione,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.N. Cunha Rodrigues, og dommerne A. Arabadjiev, A. Rosas, U. Lõhmus (refererende dommer) og A. Ó Caoimh,

* Processprog: italiensk.

generaladvokat: Y. Bot
justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 22. april 2010,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Flos SpA ved avvocati G. Casucci og N. Ferretti

— Semeraro Casa e Famiglia SpA ved avvocati G. Floridia og F. Polettini

— Assoluce — Associazione nazionale delle Imprese degli Apparecchi di Illuminazione ved avvocati C. Galli, M. Bogni og C. Paschi

— den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato S. Fiorentino

— Europa-Kommissionen ved H. Krämer og S. La Pergola, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 24. juni 2010,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 17 og 19 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/71EF af 13. oktober 1998 om retlig beskyttelse af mønstre (EFT L 289, s. 28).

2 Anmodningen er fremsat inden for rammerne af en sag anlagt af Flos SpA (herefter »Flos«), der er et selskab, som producerer belysningsapparaturer, mod Semeraro Casa e Famiglia SpA (herefter »Semeraro«) vedrørende en krænkelse af den ophavsret til lampemodellen »Arco«, som Flos påstår at være indehaver af.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 93/98/EØF

3 I anden betragtning til Rådets direktiv 93/98/EØF af 29. oktober 1993 om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder (EFT L 290, s. 9) er det anført, at de nationale lovgivninger vedrørende beskyttelsestiden for

ophavsret og beslægtede rettigheder indeholder en række indbyrdes forskelle, der kan hæmme de frie varebevægelser og den frie udveksling af tjenesteydelser samt fordreje konkurrencevilkårene inden for det fælles marked, og at medlemsstaternes lovgivninger derfor bør harmoniseres med henblik på at sikre et velfungerende indre marked, således at beskyttelsestiden bliver ens inden for hele Den Europæiske Union.

4 Direktivets artikel 1, stk. 1, bestemmer, at ophavsretten til litterære eller kunstneriske værker som defineret i artikel 2 i Bernerkonventionen (Parisakten af 24.7.1971), som ændret den 28. september 1979, gælder i ophavsmandens levetid og i 70 år efter vedkommendes død.

5 Direktivets artikel 10 med overskriften »Tidsmæssig anvendelse« bestemmer i stk. 1-3:

»1. Hvis en beskyttelsestid, der er længere end den tilsvarende periode i dette direktiv, allerede er gældende i en medlemsstat på den i artikel 13, stk. 1, nævnte dato, medfører dette direktiv ikke, at den pågældende beskyttelsestid afkortes i den pågældende medlemsstat.

2. Den beskyttelsestid, der er fastsat i dette direktiv, finder anvendelse på alle værker og emner, som på den i artikel 13, stk. 1, nævnte dato er beskyttet i mindst én medlemsstat i medfør af national lovgivning om ophavsret eller beslægtede rettigheder, eller som opfylder kriterierne for beskyttelse efter [Rådets] direktiv 92/100/EØF [af 19. november 1992 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EFT L 346, s. 61)].

3. Direktivet berører ikke nogen udnyttelseshandling, der har fundet sted før den i artikel 13, stk. 1, nævnte dato. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til i særdeleshed at beskytte tredjemands erhvervede rettigheder.«

6 I henhold til direktivets artikel 13, stk. 1, første afsnit, sætter medlemsstaterne de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme artikel 1-11 i dette direktiv senest den 1. juli 1995.

Direktiv 98/71

7 I henhold til anden og tredje betragtning til direktiv 98/71 indvirker den forskellige retlige beskyttelse af mønstre i medlemsstaternes lovgivning direkte på etableringen af det indre marked og på dets funktion hvad angår varer, der omfatter mønstre, og sådanne forskelle kan forvride konkurrencen inden for det indre marked, hvorfor det er nødvendigt at sikre indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af mønstre, for at det indre marked kan fungere korrekt.

8 I ottende betragtning til direktivet er det angivet, at »så længe ophavsretslovene ikke er harmoniseret, er det vigtigt at fastslå princippet om kumulativ beskyttelse i henhold til lovgivningen om registrerede mønstres beskyttelse og i henhold til ophavsretslovgivningen, hvorimod det overlades til medlemsstaterne at fastsætte omfanget af den ophavsretlige beskyttelse og betingelserne for at opnå en sådan beskyttelse.«

9 Direktivets artikel 12 med overskriften »Rettigheder, som følger af mønsterretten« bestemmer:

»1. Registreringen af et mønster giver indehaveren eneret til at bruge det og til at forbyde tredjemand, der ikke har hans samtykke, at bruge det. En sådan brug omfatter navnlig fremstilling, udbud, markedsføring, indførsel, udførsel eller brug af et produkt, som mønstret indgår i eller finder anvendelse på, eller oplagring af et sådant produkt med de nævnte formål.

2. Dersom de i stk. 1 nævnte handlinger i henhold til en medlemsstats lovgivning ikke kunne forhindres inden datoen for ikrafttrædelsen af de nødvendige bestemmelser for at efterkomme dette direktiv, kan de rettigheder, der følger af mønsterretten, ikke påberåbes med henblik på at forhindre, at en person, der havde påbegyndt sådanne handlinger forud for denne dato, fortsætter hermed.«

10 Artikel 17 i direktiv 98/71 med overskriften »Forholdet til ophavsret« bestemmer:

»Et mønster, der er beskyttet ved registrering i eller med virkning for en medlemsstat i overensstemmelse med dette direktiv, kan også beskyttes i henhold til vedkommende stats lovgivning om ophavsret fra det tidspunkt, hvor mønstret blev skabt eller fastlagt i en given form. Hver medlemsstat fastsætter, i hvilket omfang og under hvilke betingelser der opnås en sådan beskyttelse, herunder kravet til originalitet.«

11 I henhold til direktivets artikel 19, stk. 1, først afsnit, skulle medlemsstaterne sætte de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv senest den 28. oktober 2001.

Direktiv 2001/29/EF

12 Artikel 1 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT L 167, s. 10) med overskriften »Anvendelsesområde« bestemmer i stk. 1, at dette direktiv vedrører retlig beskyttelse af ophavsret og dermed beslægtede rettigheder inden for rammerne af det indre marked med særligt henblik på informationssamfundet.

13 Direktivets artikel 2 med overskriften »Retten til reproduktion« bestemmer:

»Medlemsstaterne indfører en eneret til at tillade eller forbyde direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent reproduktion på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form, helt eller delvis:

a) for ophavsmænd for så vidt angår deres værker

[…]«

Nationale bestemmelser

14 Beskyttelsen af mønstre følger af kongeligt dekret nr. 1411 af 25. august 1940 om lovbestemmelser vedrørende patent på industrielt design (*Gazzetta ufficiale* nr. 247 af 21.10.1940). Dekretets artikel 5 bestemte følgende i den version, der var gældende indtil den 19. april 2001:

»Nye mønstre, som kan tilføje visse industriprodukter et særligt dekorativt præg gennem deres form eller gennem en særlig kombination af linjerne, farvesammensætningen eller andre elementer, kan patenteres som mønstre. Bestemmelserne om ophavsretten finder ikke anvendelse på de ovenfor nævnte mønstre […]«

15 I henhold til artikel 2, stk. 1, nr. 4), i lov nr. 633 af 22. april 1941 om beskyttelse af ophavsret og beslægtede rettigheder (*Gazzetta ufficiale* nr. 166 af 16.7.1941, herefter »lov nr. 633/1941«) i den affattelse, der var gældende frem til den 19. april 2001, skal kravet om »adskillelse« (»scindibilità«) være opfyldt for, at den ophavsretlige beskyttelse finder anvendelse på mønstre, idet det bestemmes, at »værker […] — også til industriel anvendelse — hvis kunstneriske værdi kan adskilles fra den industrielle karakter af det produkt, som de er en del af«, er omfattet af denne beskyttelse.

16 Artikel 22 i lovdekret nr. 95 af 2. februar 2001 om gennemførelse af direktiv 98/71/EF (GURI nr. 79 af 4.4.2001, herefter »lovdekret nr. 95/2001«), som trådte i kraft den 19. april 2001, ændrede artikel 2, stk. 1, nr. 4, i lov nr. 633/1941, idet kravet om »adskillelse« blev ophævet, og idet »industrielle design, der i sig selv er af kreativ karakter og kunstnerisk værdi«, blev føjet til fortegnelsen over beskyttede værker i den nye artikel 2, stk. 1, nr. 10.

17 Med lovdekret nr. 164 af 12. april 2001 om gennemførelse af direktiv 98/71/EF (GURI nr. 106 af 9.5.2001, herefter »lovdekret nr. 164/2001«), som føjede en ny artikel 25a til lovdekret nr. 95/2001, blev der indført et tiårigt moratorium, der skulle udgøre en overgangsperiode, som løber fra den 19. april 2001, og hvorunder »beskyttelsen af mønstre i medfør af artikel 2, stk. 1, nr. 10, i lov [nr. 633/1941] ikke kan påberåbes over for dem, der inden førnævnte dato har påbegyndt fremstilling, afsætning eller salg af produkter fremstillet efter mønstre, der er offentligt tilgængelige«.

18 Denne bestemmelse blev efterfølgende gentaget i artikel 239 i den italienske lov om industriel ejendomsret, som blev udstedt i 2005.

19 Artikel 4, stk. 4, i lovdekret nr. 10 af 15. februar 2007 om gennemførelse af fællesskabsretlige og internationale forpligtelser (GURI nr. 38 af 15.2.2007), som blev ændret til lov nr. 46 af 6. april 2007, ophævede bl.a. det i lovdekret nr. 164/2001 indførte tiårige moratorium gennem en ændring af artikel 239 i den italienske lov om industriel ejendomsret. Den ændrede artikel bestemmer følgende:

»Beskyttelsen af mønstre og industriel design i medfør af artikel 2, stk. 1, nr. 10), i lov [nr. 633/1941] gælder ikke for produkter fremstillet efter mønstre, der var offentligt tilgængelige inden tidspunktet for ikrafttrædelsen af lovdekret [nr. 95/2001].«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

20 Den 23. november 2006 anlagde Flos sag mod Semeraro ved Tribunale de Milano med påstand om, at Semeraro havde importeret lamper med navnet »Fluida«, der ifølge Flos stilmæssigt og æstetisk efterligner Arco-lampen, fra Kina og solgt dem i Italien, idet Flos mener at være i besiddelse af de økonomiske rettigheder til dette industrielle design.

21 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at det i en sag om foreløbige forholdsregler, som gik forud for hovedsagen, hvorunder nævnte afgørelse blev truffet, blev konstateret, at Arco-lampen, der blev designet i 1962 og betragtet som offentligt tilgængelig før den 19. april 2001, var omfattet af den ophavsretlige beskyttelse af industrielle design i medfør af lov nr. 633/1941, som ændret ved lovdekret nr. 95/2001, og at den lampemodel, som Semeraro importerede, »stilmæssigt og æstetisk efterligner Arco-lampen«. Den dommer, der behandlede sagen om foreløbige retsmidler, bestemte ved kendelse af 29. december 2006, at de importerede lamper skulle beslaglægges, og pålagde Semeraro et forbud mod fortsat at sælge dem.

22 For så vidt angår hovedsagen har den forelæggende ret anført, at der efter anlæggelse af denne sag er indført ændringer i lovgivningen om den ophavsretlige beskyttelse af industrielle design, som giver anledning til tvivl om, hvorvidt de er i overensstemmelse med direktiv 98/71, nærmere bestemt princippet om kumulativ beskyttelse i direktivets artikel 17.

23 Den forelæggende ret har i denne forbindelse navnlig henvist til artikel 239 i den italienske lov om industriel ejendomsret i dens affattelse i henhold til artikel 4, stk. 4, i lovdekret nr. 10 af 15. februar 2007.

24 På denne baggrund har Tribunale di Milano besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 17 og 19 i direktiv 98/71 […] fortolkes således, at en medlemsstat i medfør af en […] lov, som har indført den ophavsretlige beskyttelse ifølge direktivet i sin lovgivning, ud over selvstændigt at kunne bestemme omfanget af og betingelserne for beskyttelsen, også kan bestemme, at denne beskyttelse ikke gælder for mønstre, der — skønt de opfylder ophavsretslovens krav for beskyttelse — har måttet betragtes som offentligt tilgængelige inden datoen for ikrafttrædelse af de lovbestemmelser, der indførte den ophavsretlige beskyttelse af mønstre i den interne lovgivning, enten fordi de aldrig var blevet registret som mønstre, eller fordi den pågældende registrering var udløbet?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, skal artikel 17 og 19 i direktiv 98/71 […] da fortolkes således, at en medlemsstat i medfør af en national lov, som har indført den ophavsretlige beskyttelse ifølge direktivet i sin lovgivning, ud over selvstændigt at kunne bestemme omfanget af og betingelserne for beskyttelsen, også kan bestemme, at denne beskyttelse ikke gælder for mønstre, der — skønt de opfylder ophavsretslovens krav for beskyttelse — har måttet betragtes som offentligt tilgængelige inden datoen for ikrafttrædelse af de lovbestemmelser, der indførte den ophavsretlige beskyttelse af mønstre i den interne lovgivning, i det tilfælde, at en tredjemand uden tilladelse fra indehaveren af ophavsretten til de pågældende mønstre har fremstillet og solgt produkter efter de pågældende mønstre i samme medlemsstat?

3) Såfremt det første og det andet spørgsmål besvares benægtende, skal artikel 17 og 19 i direktiv 98/71 […] da fortolkes således, at en medlemsstat i medfør af en national lov, som har indført den ophavsretlige beskyttelse ifølge direktivet i sin lovgivning, ud over selvstændigt at kunne bestemme omfanget af og betingelserne for beskyttelsen, også kan bestemme, at denne beskyttelse ikke gælder for mønstre, der — skønt de opfylder ophavsretslovens krav til beskyttelse — har måttet betragtes som offentligt tilgængelige inden datoen for ikrafttrædelse af de lovbestemmelser, der indførte den ophavsretlige beskyttelse af mønstre i den interne lovgivning, i det tilfælde, at en tredjemand uden tilladelse fra indehaveren af ophavsretten til de pågældende mønstre har fremstillet og solgt produkter efter de pågældende mønstre i samme medlemsstat, for så vidt beskyttelsen udelukkes i en længere periode (ti år)?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

25 Semeraro og Europa-Kommissionen har udtrykt tvivl om, hvorvidt artikel 19 i direktiv 98/71 er relevant for løsningen af tvisten i hovedsagen, eftersom denne artikel blot fastsætter den dato, inden for hvilken medlemsstaterne var forpligtet til at efterkomme direktivets bestemmelser.

26 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at forelæggelsesafgørelsen ikke indeholder nogen redegørelse for, hvorfor udløbet af fristen for gennemførelsen af direktiv 98/71 er relevant for løsningen af tvisten i hovedsagen. I forelæggelsesafgørelsens præmisser er der nemlig udelukkende henvist til direktivets artikel 17.

27 Følgelig må det antages, at de forelagte spørgsmål udelukkende drejer sig om direktivets artikel 17, og at Domstolen derfor udelukkende skal besvare spørgsmålene set i lyset af denne artikel.

Om det første spørgsmål

28 Med det første spørgsmål spørger den forelæggende ret nærmere bestemt, om artikel 17 i direktiv 98/71 skal fortolkes således, at den er til hinder for en lovgivning i en medlemsstat, hvorefter den ophavsretlige beskyttelse ikke gælder for mønstre, der — skønt de opfylder alle krav for at opnå beskyttelse — betragtes som offentligt tilgængelige inden datoen for ikrafttrædelse af de lovbestemmelser, der indførte den

ophavsretlige beskyttelse af mønstre i denne medlemsstats interne lovgivning, enten fordi de aldrig var blevet registret som mønstre, eller fordi den pågældende registrering ikke længere havde nogen virkning på nævnte dato.

29 Den forelæggende ret har i denne forbindelse opstillet to typetilfælde, nemlig dels det tilfælde, hvor mønstre før ikrafttrædelsen af den nationale lovgivning, der gennemførte direktiv 98/71, dvs. den 19. april 2001, blev betragtet som offentligt tilgængelige, fordi de ikke var registrerede som mønstre, dels det tilfælde, hvor disse mønstre anses for offentligt tilgængelige før denne dato, fordi den beskyttelse, som følger af en registrering, ikke længere har virkning.

30 Selv om Flos under retsmødet nævnte, at selskabet ikke havde registreret den i hovedsagen omhandlede lampe som et mønster, er dette forhold ikke blevet præciseret nærmere i forelæggelsesafgørelsen.

31 Det første spørgsmål skal derfor besvares på baggrund af de to tilfælde, der er nævnt i denne doms præmis 29. Det tilkommer den forelæggende ret at kontrollere, hvorvidt den omhandlede lampe er blevet registreret som et mønster.

32 Hvad angår det første tilfælde, hvor mønstrene aldrig er blevet registreret som sådanne, skal det bemærkes, at det i henhold til artikel 17 i direktiv 98/17 kun er det mønster, der er beskyttet ved registrering i eller med virkning for en medlemsstat i overensstemmelse med dette direktiv, der kan beskyttes i henhold til vedkommende stats lovgivning om ophavsret.

33 Heraf følger, at de mønstre, som før ikrafttrædelsen af den nationale lovgivning om gennemførelse af direktiv 98/71 i en medlemsstats nationale lovgivning blev betragtet som offentligt tilgængelige, fordi de ikke var registrerede som mønstre, ikke er omfattet af denne artikels anvendelsesområde.

34 Det kan imidlertid ikke udelukkes, at den ophavsretlige beskyttelse af sådanne værker, som ikke-registrerede mønstre kan udgøre, kan være afledt af andre direktiver om ophavsret, bl.a. direktiv 2001/29, forudsat at betingelserne for at anvende dette direktiv er opfyldt, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at vurdere.

35 Hvad angår det andet tilfælde, nemlig det, hvor mønstrene betragtes som offentligt tilgængelige, eftersom beskyttelsen som følge af registreringen ikke længere har nogen virkning, skal det bemærkes, at mens artikel 17, første punktum, i direktiv 98/71 bestemmer, at et mønster, der er beskyttet ved registrering i eller med virkning for en medlemsstat i overensstemmelse med dette direktiv, også kan beskyttes i henhold til vedkommende stats lovgivning om ophavsret fra det tidspunkt, hvor mønstret blev skabt eller fastlagt i en given form, kan medlemsstaterne i henhold til artikel 17, andet punktum, fastsætte, i hvilket omfang og under hvilke betingelser der opnås en sådan beskyttelse, herunder kravet til originalitet.

36 Det andet punktum kan imidlertid ikke fortolkes således, at medlemsstaterne selv kan bestemme, om de vil yde ophavsretlig beskyttelse til mønstre, som er blevet registreret i eller med virkning for en medlemsstat, når de omhandlede mønstre opfylder betingelserne for denne beskyttelse.

37 Det fremgår nemlig tydeligt af ordlyden af direktivets artikel 17, og nærmere bestemt af udtrykket »også« i første punktum, at der skal indrømmes ophavsretlig beskyttelse til alle mønstre, som er blevet registreret i eller med virkning for den berørte medlemsstat.

38 EU-lovgivers ønske om at indrømme denne beskyttelse fremgår af ottende betragtning til direktiv 98/71, der, idet ophavsretslovene ikke er harmoniseret, fastslår princippet om kumulativ beskyttelse i henhold til lovgivningen om registrerede mønstres beskyttelse og i henhold til ophavsretslovgivningen.

39 Medlemsstaternes mulighed for at fastsætte rækkevidden og betingelserne for ophavsretlig beskyttelse kan heller ikke omfatte beskyttelsestiden, da denne allerede har været genstand for en harmonisering på EU-plan gennem direktiv 93/98.

40 Artikel 1, stk. 1, i direktiv 93/98 bestemmer i denne forbindelse, at ophavsretten til litterære eller kunstneriske værker som defineret i artikel 2 i Bernerkonventionen til værn for litterære og kunstneriske værker gælder i ophavsmandens levetid og i 70 år efter vedkommendes død. Artikel 10, stk. 2, i samme direktiv bestemmer, at beskyttelsestiden finder anvendelse på alle værker og emner, som den 1. juli 1995 var beskyttet i mindst én medlemsstat i medfør af lovgivningen om ophavsret.

41 Heraf følger, at de mønstre, som var registreret i eller med virkning for en medlemsstat, og som opfyldte kravene til beskyttelse i henhold til medlemsstaternes lovgivning om ophavsret, navnlig kravet til originalitet, og for hvilke beskyttelsestiden i artikel 1 i direktiv 93/98, sammenholdt med direktivets artikel 10, stk. 2, endnu ikke var udløbet, i henhold til artikel 17 i direktiv 98/71 var omfattet af den ophavsretlige beskyttelse i denne medlemsstat.

42 Som Domstolen har udtalt i præmis 18-20 i dom af 29. juni 1999, Butterfly Music (sag C-60/98, Sml. I, s. 3939), fremgår det klart af artikel 10, stk. 2, i direktiv 93/98, at anvendelsen af de ved direktivet fastsatte beskyttelsestider kan have til følge i de medlemsstater, hvis lovgivning fastsætter en kortere beskyttelsestid, at værker eller

genstande, der er blevet offentlig ejendom, atter beskyttes. Domstolen var af den opfattelse, at dette resultat udsprang af EU-lovgivers udtrykkelige vilje, og at denne løsning blev valgt med henblik på hurtigst muligt at opnå det formål, som bestod i at harmonisere de nationale lovgivninger om beskyttelsestiden for ophavsret og beslægtede rettigheder, hvilket bl.a. fremgår af anden betragtning til direktivet, og at undgå, at visse rettigheder ophører i nogle medlemsstater, mens de fortsat er beskyttet i andre.

43 Det må antages, at dette ræsonnement også gælder for reaktiveringen af ophavsretten til mønstre, som tidligere var beskyttet af en anden intellektuel ejendomsret. I henhold til anden og tredje betragtning til direktiv 98/71 kan den nationale lovgivning til gennemførelse af direktivet nemlig ikke bestemme, at den ophavsretlige beskyttelse ikke skal gælde for mønstre, som, selv om de var blevet offentlig ejendom inden datoen for ikrafttrædelse af denne lovgivning, på denne dato opfyldte samtlige betingelser for opnå denne beskyttelse, uden at dette ville berøre den ensartede anvendelse af direktiv 98/71 inden for hele Unionens område såvel som det indre markeds funktion hvad angår varer, der omfatter mønstre.

44 Herefter skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 17 i direktiv 98/71 skal fortolkes således, at den er til hinder for en lovgivning i en medlemsstat, hvorefter den ophavsretlige beskyttelse ikke gælder for mønstre, der er registreret i eller med virkning for en medlemsstat, og som er blevet offentligt tilgængelige inden datoen for ikrafttrædelse af denne lovgivning, selv om de opfylder samtlige betingelser for at blive omfattet af denne beskyttelse.

Om det andet og tredje spørgsmål

45 Med det andet og tredje spørgsmål, som skal behandles samlet, spørger den forelæggende ret nærmere bestemt, om artikel 17 i direktiv 98/71 skal fortolkes således, at den er til hinder for en lovgivning i en medlemsstat, som i en længere periode, dvs. i ti år, eller fuldstændigt udelukker beskyttelse af ophavsretten til mønstre, der, selv om de opfylder samtlige betingelser for opnåelse af beskyttelsen, blev betragtet som offentligt tilgængelige inden ikrafttrædelsesdatoen af denne lovgivning i forhold til en tredjemand, der har fremstillet og solgt produkter efter de pågældende mønstre i samme medlemsstat.

46 Hvad angår reaktiveringen af beskyttelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder, dvs. ophavsretten til mønstre, der betragtes som offentligt tilgængelige, har Flos, den italienske regering og Kommissionen i deres skriftlige indlæg, ligesom Semeraro i retsmødet, anført, at denne beskyttelse kan medføre en konflikt mellem på den ene side rettighedshavernes legitime interesser og på den ene side den tredjemand, som i god tro har haft tillid til, at disse mønstre er frit tilgængelige, og som har fremstillet eller markedsført varer efter disse mønstre.

47 Det er korrekt, at en national lovgivning om gennemførelse af direktiv 98/71, såsom lovdekret nr. 164/2001, hvorved artikel 25a blev indført i lovdekret nr. 95/2001, og artikel 239 i den italienske lov om industriel ejendomsret, hvorved der blev indført et tiårigt moratorium, der gør det umuligt at gøre den omhandlede mønsterbeskyttelse gældende over for en gruppe af tredjemænd, som har fremstillet varer efter disse mønstre før den 19. april 2001, kan skabe en berettiget forventning hos tredjepartsproducenter af disse varer om, at de fortsat kan anvende disse mønstre.

48 Hvad angår anvendelsen af den ophavsretlige beskyttelse af mønstre indeholder direktiv 98/71, til forskel fra artikel 10, stk. 3, i direktiv 93/98, imidlertid ikke nogen udtrykkelig bestemmelse om dets tidsmæssige anvendelse med hensyn til formålet om beskyttelse tredjemands erhvervede rettigheder og berettigede forventning.

49 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at artikel 12, stk. 2, i direktiv 98/71, som vedrører den fortsatte anvendelse af mønstre af enhver person, som påbegyndte sådanne handlinger forud for ikrafttrædelsen af de nationale bestemmelser til gennemførelse af dette direktiv, udelukkende vedrører de rettigheder, som opnås ved registreringen af et mønster, således som det fremgår af bestemmelsens ordlyd, hvorfor den ikke finder anvendelse på den ophavsretlige beskyttelse.

50 Den omstændighed, at der ikke findes nogen bestemmelse, som udtrykkeligt vedrører beskyttelsen af tredjemands erhvervede rettigheder og berettigede forventning i forbindelse med den i artikel 17 i direktiv 98/71 omhandlede reaktivering af den ophavsretlige beskyttelse, udelukker ikke en anvendelse af principperne om beskyttelse af velerhvervede rettigheder og om beskyttelse af den berettigede forventning, som hører til de grundlæggende unionsretlige principper.

51 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at i henhold til princippet om, at love om ændring af en lovbestemmelse, medmindre andet er fastsat, gælder for fremtidige virkninger af situationer, der er opstået i den tidligere lovs gyldighedsperiode (jf. bl.a. dom af 14.4.1970, sag 68/69, Brock, Sml. 1970, s. 37, org.ref.: Rec. s. 171, præmis 6, af 10.7.1986, sag 270/84, Licata mod ØSU, Sml. s. 2305, præmis 31, og Butterfly Music-dommen, præmis 24), finder den tidligere lov anvendelse på handlinger, som er afsluttet inden den nye lovgivning trådte i kraft. En reaktivering af den ophavsretlige beskyttelse påvirker dermed ikke de handlinger, som en tredjemand har afsluttet, inden sådanne rettigheder finder anvendelse.

52 Ifølge dette princip indebærer anvendelsen af den ophavsretlige beskyttelse på fremtidige virkninger af endnu ikke fastlagte situationer derimod, at dette påvirker tredjemands ret til fortsat at udnytte et emne, der på ny er omfattet af de immaterielle rettigheder (jf. i denne retning Butterfly Music-dommen, præmis 24).

53 Det bemærkes ligeledes, at det fremgår af fast retspraksis, at princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ikke kan udvides i en sådan grad, at det generelt forhindrer, at en ny ordning kan finde anvendelse på de fremtidige virkninger af situationer, som er opstået under den tidligere ordning (jf. i denne retning bl.a. dom af 14.1.1987, sag 278/84, Tyskland mod Kommissionen, Sml. s. 1, præmis 36, af 20.9.1988, sag 203/86, Spanien mod Rådet, Sml. s. 4563, præmis 19, og af 22.2.1990, sag C-221/88, Busseni, Sml. I, s. 495, præmis 35, samt Butterfly Music-dommen, præmis 25).

54 I den foreliggende sag har den berørte medlemsstat vedtaget to typer lovbestemmelser med henblik på at beskytte erhvervede rettigheder og den berettigede forventning hos en bestemt gruppe tredjemænd.

55 Hvad for det første gælder lovbestemmelsen vedrørende en overgangsperiode for en bestemt gruppe tredjemænd med henblik på at beskytte deres berettigede interesse følger det af princippet om beskyttelse af velerhvervede rettigheder og om beskyttelse af den berettigede forventning, at artikel 17 i direktiv 98/71 ikke er til hinder for en sådan bestemmelse, for så vidt som den ikke indebærer, at den nye lovgivning om ophavsretlig beskyttelse af mønstre anvendes forskelligt i en længere periode, og dermed ikke finder anvendelse fra det tidspunkt, som er foreskrevet i direktivet (jf. i denne retning Butterfly Music-dommen, præmis 23 og 28).

56 Vurderingen af, om denne overgangsperiodes varighed og den gruppe tredjemænd, som er omfattet af den omhandlede lovgivningsmæssige foranstaltning, er i overensstemmelse med EU-retten, skal foretages i lyset af proportionalitetsprincippet.

57 Den lovbestemmelse, som den berørte medlemsstat har vedtaget, skal således være egnet og nødvendig for at sikre det med den nationale lov tilstræbte formål, dvs. at sikre en rimelig balance mellem på den ene side beskyttelsen af tredjemands erhvervede rettigheder og berettigede forventning og på den anden side ophavsretsindehavernes interesser. Den må heller ikke gå ud over, hvad der er nødvendigt for at sikre denne balance.

58 Bestemmelsen anses udelukkende for egnet, såfremt den vedrører en gruppe tredjemænd, som kan påberåbe sig princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, dvs. personer, som allerede benytter sig af mønstre, som var betragtet som offentligt tilgængelige på datoen for ikrafttrædelsen af den lov, der i den berørte medlemsstat gennemførte artikel 17 i direktiv 98/71 i national ret.

59 En sådan lovbestemmelse bør derudover udelukkende vedrøre den periode for nævnte tredjemænds anvendelse af disse mønstre, som er nødvendig for, at de enten gradvist kan indstille deres virksomhed — for så vidt som den er baseret på en tidligere anvendelse af mønstrene — eller afsætte deres lager.

60 Bestemmelsen går ikke ud over, hvad der er nødvendigt med henblik på at sikre balancen mellem disse rettigheder, såfremt den ikke i en længere periode anvendes forskelligt på den ophavsretlige beskyttelse.

61 Hvad angår afgrænsningen af den gruppe af tredjemænd, mod hvem det ikke er muligt at påberåbe sig den ophavsretlige beskyttelse i et vidst tidsrum, skal bestemmelserne i lovdekret nr. 95/2001 og artikel 239 i den italienske lov om industriel ejendomsret anses for egnede, eftersom de udelukkende vedrører personer, som erhvervede deres rettigheder inden de nationale bestemmelser til gennemførelse af direktiv nr. 98/71 trådte i kraft.

62 Derimod forekommer en overgangsperiode på ti år, hvor ophavsretten ikke kan påberåbes, ikke at være begrundet i hensynet til at sikre en godtroende tredjemands økonomiske interesser, eftersom en kortere periode ligeledes forekommer at kunne muliggøre en gradvis indstilling af den virksomhed, der er baseret på en tidligere anvendelse, og så meget desto mere, at lageret afsættes.

63 Den omstændighed, at beskyttelsen udelukkes i en overgangsperiode på ti år, går desuden ud over det, der er nødvendigt, henset til, at den ophavsretlige beskyttelse anvendes forskelligt i en længere periode, når beskyttelsestiden for et værk, som i princippet varer 70 år efter ophavsmandens død, mindskes med ti år.

64 Hvad for det andet angår artikel 4, stk. 4, i lovdekret nr. 10 af 15. februar 2007, hvormed moratoriet blev afskaffet, og det uden nogen tidsmæssig begrænsning blev umuligt at gøre den ophavsretlige beskyttelse gældende for varer, som er fremstillet efter mønstre, der var offentligt tilgængelige før den 19. april 2001, fremgår det af det ovennævnte, at en sådan foranstaltning bevirker, at artikel 17 i direktiv 98/71 bliver indholdsløs, idet den generelt hindrer anvendelsen af den nye beskyttelse, dvs. den ophavsretlige beskyttelse. Foranstaltningen har heller ikke til formål at begrænse den gruppe tredjemænd, som kan påberåbe sig princippet om beskyttelse af den berettigede forventning. Den udvider derimod anvendelsesområdet for, hvornår ophavsretten ikke kan påberåbes, eftersom det ifølge denne bestemmelse ikke er påkrævet, at tredjemand har påbegyndt udnyttelsen af de omhandlede mønstre før den 19. april 2001.

65 Henset til samtlige de ovenfor anførte betragtninger, skal det andet og det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 17 i direktiv 98/71 skal fortolkes således, at den er til hinder for en lovgivning i en medlemsstat, som enten i en længere periode på ti år eller fuldstændigt udelukker, at der kan opnås beskyttelse af ophavsretten til mønstre, der, selv om de opfylder samtlige betingelser for beskyttelsen, betragtes som offentligt tilgængelige inden datoen for ikrafttrædelse af denne lovgivning i forhold til alle tredjemænd, der har fremstillet og solgt produkter efter de pågældende mønstre, uanset hvornår disse handlinger er blevet foretaget.

Sagens omkostninger

66 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

1) Artikel 17 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/71/EF af 13. oktober 1998 om retlig beskyttelse af mønstre skal fortolkes således, at den er til hinder for en lovgivning i en medlemsstat, hvorefter den ophavsretlige beskyttelse ikke gælder for mønstre, der er registreret i eller med virkning for en medlemsstat, og som er blevet offentligt tilgængelige inden datoen for ikrafttrædelse af denne lovgivning, selv om de opfylder samtlige betingelser for at blive omfattet af denne beskyttelse.

2) Artikel 17 i direktiv 98/71 skal fortolkes således, at den er til hinder for en lovgivning i en medlemsstat, som enten i en længere periode på ti år eller fuldstændigt udelukker, at der kan opnås beskyttelse af ophavsretten til mønstre, der, selv om de opfylder samtlige betingelser for beskyttelsen, betragtes som offentligt tilgængelige inden datoen for ikrafttrædelse af denne lovgivning i forhold til alle tredjemænd, der har fremstillet og solgt produkter efter de pågældende mønstre, uanset hvornår disse handlinger er blevet foretaget.

Underskrifter